

ventum portat (*Moral.*, lib. xxxv, cap. 10): « ut unde ferre aliquid debuit, inde deterius sequatur. Vera ergo humilitas aperit oculos, dum virtutes cæteras, per quas vento superbiæ poterat excæcari, frangit et diminuit; et homo se ex se nihil esse cognoscit. Et quando quis decrescit in despectione sui, tanto amplius proficit in cognitionem Dei. Ut ergo cognoscatur Dominus in fractione panis, frangat homo si quas habet in se virtutes, frangat proprias voluntates imitans illum qui pro nobis factus est obediens usque ad mortem crucis. *Et ipse evanuit ab oculis eorum.* Mira res! Cum incipit magister cordi dulcescere, tunc fugit, ut de absentia sua faciat nos dulciter dolere. Tales sunt amoris deliciæ, oculi amoris ipsum faciunt avolare. *Fuge, dilecte mi, et assimilare capræ, hinnuloque cervorum, super montes aromatum (Cantic. II, 17 et VIII, 14).* Ascende super Cherubim, et ambula super pennas ventorum. Esto tamen similis capræ hinnuloque cervorum, ut oculus dilectionis tuæ non avertas a nobis: etsi a nostris te subtrahis, qui humilia respicis, et alta a longe cognoscis.

24 *Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Jesu, dum loqueretur nobis in via, et aperiret nobis Scripturas? Clausula ista non est exponenda, sed ruminanda.* Quoties in nobismet ipsis marcescit anima nostra, et possident nos dies afflictionis, quoties tædiis vel tentationum vulneramur sagittis; ad memoriam revocemus quid aliquando in oratione senserimus, quid in meditatione gustaverimus, qualiter locutus sit nobis Dominus, cum scilicet transmigrarem in deliciis contemplationis. 667 *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Jesu? O dulcis ardor, dulcis splendor, dulcis amor! Ardor confortans, splendor illuminans, amor inebrians. Quam dulciter ardes, quam mirabiliter splendes, quam sufficienter totum cor hominis implet! Quis poterit habitare de nobis cum igne devorante, cum ardoribus sempiternis (Isai. xxxiii, 14), cum jam non erit ignis in Sion, sed caminus in Jerusalem, in splendoribus æternitatis? Tunc etiam recordabimur de hoc parvo igniculo quem sentimus in convalle plorationis, cantabimus et psallemus, et dicemus ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Jesu? Cum sub paupertate degeremus militiæ regularis, et starem ad psallendum in nocturnis vigiliis, et post vigiliis absconditi incumberemus orationibus illis beatissimis intervallis, quam magna tunc erat in cordibus nostris multitudo dulcedinis! Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Jesu? Nonne nox erat illuminatio in deliciis? Nonne cor nostrum tunc ardens erat in nobis, cum in claustro residentes meditemur in silentio, quando secreto Deus erat in tabernaculo nostro, cum super Jerusalem cor ascenderet, et cogitarem patriæ gaudia, cum concentus cœli resonaret in conscientia? Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Jesu? cum divinarum Scripturarum dulcedine nostras reficeremus animas, invenientes in illis mirabiles delectationes*

super omnes divitias? Nonne nos tunc docebat unctio Christi de omnibus medullatas infundendo nobis deliciis? *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Jesu, dum loqueretur nobis in via?*

25. *Et surgentes eadem hora reversi sunt in Jerusalem, et invenerunt congregatos undecim, et eos qui cum ipsis erant dicentes: Quia surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni.* Non, incongrue eadem hora dicuntur surgere, quia non nisi ad horam, nec ad horam quidem esse possunt in anima tales deliciæ: cito transeunt, abeunt evanesunt. Ideo fugiunt, ut earum plenitudinem, quæ debetur [al. habetur] in patria, ferventius appetamus: ideo animum alliciunt et inflammant, ut surgamus; non ut in Jericho descendamus. Ibi insidiantur ut spolient vel necent descendentes. Sed nobili quadam superbia despiciere debet hæc temporalia, quæ mutabilia sunt sicut luna, anima celestibus deliciis assueta. Surgentes igitur Oratio et Meditatio revertuntur in Jerusalem, cum post spirituum deliciarum refectionem pacis intimæ possident quietem: Undecim isti qui in Jerusalem sunt congregati, dona septiformis Spiritus, et quatuor principales virtutes possunt intelligi. Illi qui cum eis sunt, fides, spes, charitas et si qua ibi sunt alia gratiarum dona dici possunt. Congregatos istos oratio et meditatio inveniunt, non congregaverunt: quia etsi pro posse nostro intendamus virtutibus congregandis; nihil sine Patre luminum possumus, qui et velle et perficere in nobis operatur. Istis dum oratio et meditatio conjunguntur, dicunt quia surrexit Dominus vere, quando amanti conscientie insibilat gaudium resurrectionis dominicæ.

26. Sed quid vult sibi quod subditur, *apparuit Simoni?* Videte ne forte propter nos dictum sit, qui specialiter filii sumus obedientiæ, qui sapientibus et insipientibus debitores sumus, sine contradictione vocis, sine rancore murmurationis obedire. Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, magnum lætitiæ cumulum parturiens obedientibus, quia Dominus apparuit Simoni, et ipsi soli speciali prærogativa præ omnibus. O si devotæ mentis memoria revolvamus, quam dulcis sit ejus apparitio obedientiæ filiis in illo agone terribili, et in illa hora miserabili, ubi cogitur anima a corpore separari! Non præsumimus quæ nescimus asserere: possumus tamen piis imaginationibus tale aliquid cogitare. Forte aliquibus tunc apparet Christus cum vexillo obedientiæ, et ineffabili exultatione exhilaret obedientis animam in illa tribulatione, et his potest sermocinationibus consolari: Ne timeas, fili obedientiæ, ne timeas intueri manus propter obedientiam cruci affixas: considera pedes expositos fixuris clavorum, et latus lancea perforatum: attende quod propter obedientiam mortuus sum: et si propter fragilitatem humanæ conditionis obedientia tua sit minus aliquid perfectum habens, volo ut plenitudo meæ obedientiæ sit tuæ minus sufficientis obedientiæ supplementum. Quid in illa hora potest esse suavius tali consola-

tionem? quid imprimi potest humano cordi dulcius? Ponite hæc super corda vestra, filii obedientiæ, gaudete et exsultate, quia surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni.

27. *Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via et quomodo cognoverunt eum in fractione panis.* Extremam hanc clausulam referre possumus ad illa beatæ quietis gaudia, cum sedebit unusquisque sub vite sua, et sub ficulnea in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiducia, in requie opulenta: cum plateæ Jerusalem sternentur auro, et per omnes vicos ejus Alleluia cantabitur, et implebitur infantibus et puellis sequentibus Agnum quocunque ierit, in vestibus albis. Tunc narrabimus quæ gesta sunt in via, quomodo cognovimus Dominum in fractione panis; quam dulciter nos humiliat hic in loco afflictionis, ut delicetur in cordibus nostris; qui secreta sua abscondit a sapientibus et prudentibus, et revelat ea parvulis.

Tunc recordabimur periculorum in quibus versamur, tribulationum quibus affligimur, miseriarum quibus involvimur: et mirabiliter lætabimur, quia hæc omnia velut umbra transierunt, et de splendoribus in quibus erimus, ossa nostra jubulum germinabunt. Tunc plantabimus vineas in monte Samariæ, et audiemus vocem gaudii, et vocem lætitiæ, vocem sponsi, et vocem sponsæ, et videbimus gloriam regis, et decorem reginæ. Tunc lætabitur Virgo in choro, diadema regni portans in capite suo, et ostendet nobis fructum sanctissimi ventris sui. In humanitate nostra videbitur Dominus majestatis. Tunc videbit et affluet et mirabitur et dilatabitur cor nostrum, simul laudabimus; quia oculo ad oculum, aspectu contra aspectum videbimus, facie ad faciem cognoscemus, ore ad os colloquemur dicentes: Tibi, Domine, potestas et imperium, tibi honor et gloria, te laudet omnis spiritus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO DE EXCELLENTIA SS. SACRAMENTI

ET DIGNITATE SACERDOTUM.

668 *Non est S. Bernardi, sed cujusdam non sacerdotis, ut ex num. 3, 5 et 16 colligitur.*

Panem angelorum manducavit homo. (Psal. lxxvii, 25).

1. Non lateat vos, verendi sacerdotes, seriem hanc vobis recitatam, verbis succinctam, sensuum spiritualium majestate apprime fore fecundam. Vobis autem potissimum incumbit præ cæteris audire quod proponimus; nec solum audire, sed fidelius reponere, et tanquam animalia munda propensius debetis ruminare. Beatus ille David Prophetarum eximius, Deo viventi charissimus, in spiritu ante sedentem in thronis raptus, legerat in quodam promptuario mysteriorum quæ et quanta Dominus naufraganti mundo per vestrum clementer erat exhibiturus ministerium, qui cœlestis consilii sanctus interpres, gratulanter concinit: *Panem Angelorum manducavit homo.* Unde ad exprimentam rei tam fructuosæ certitudinem dilucide signavit præteritum pro futuro, *Panem*, inquit, *Angelorum manducavit homo.* O stupenda Dei miseratio! Verbum carnem, Deus cinerem, figulus lutum, vita morticinum induit, ut jumenta manducarent panem Angelorum. Homines jumenta erant. Homo enim cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (*Psal. xlvi, 13, 21*). Non est indignum, imo festivum, recolere in quanta sublimitate homo conditus fuerit. 669 Sed operæ pretium est consequenter attendere, quam graviter corrui minus pensando quid ex se, vel quid esset ex Deo. Primus namque parens noster paradisi accola [al. incolæ] constitutus est, dominus

terre stabilitus est, civis supernæ Jerusalem designatus est, domesticus Domini factus est: cujus amore et agnitione ditatus est, consors Angelorum, frater et cohæres celestium virtutum, nihil prorsus indigentia, nihil sentiens molestiæ: cui erant in promptu quæ postulabat, non dico necessitas [al. necessitate], sed etiam pia voluntas [al. voluntate], cum nihil esset in anima quod offenderet, nihil in carne quod puderet. Hic honor et hæc erat dignitas hominis, prosperari et florere in præmissis. Et hæc ex Deo.

2. Sed potius in honore quid ex se foret non intellexit, limus videlicet, pulvis, folium aridum, stipula sicca, lutea et fragilis testa, pellis morticina: sed intumuit, et plane desipuit, honoris fastigio delectatus. Et continuo in se expertus est, quod tanto post tempore homo de filiis captivitatis et prudenter advertit, et veraciter protulit dicens: *Qui se putat aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit (Galat vi, 3).* Væ misero, quod non fuit qui jam tunc diceret ei: *Quid superbis, terra et cinis? (Eccli. x, 9.)* Repentina igitur conversione se ipsum invenit homo propter infirmitatem jacentem in stabulo. Stabulum Quid est? Mundus est. Et propter pecorinam similitudinem indigens erat feno. Eapropter cibus cœlestis mutavit se in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Panis enim Angelorum factus est fenum: Unicus Patris, filius hominis. *Verbum quippe caro factum est (Joan. i, 14):* et juxta prophetam, *Omnis caro fenum (Isai. xl, 6).* Comedunt igitur

Angeli Verbum de Deo natum : comedunt homines Verbum fenum factum. Pane suo vivunt Angeli in caelis, et beati sunt: feno suo vivunt homines in terris, et sancti sunt. Fenum quippe istud de prato virginalis uteri collectum, factum est refectio jumentorum. Verbum ut fenum fieret, latuit in Virgine, Sol in sidere, Artifex in opere.

3. Hoc autem liberalioris excellentiae donum contulit nobis primo in loco sacrosancta Verbi Patris incarnatio; et vos secundo de die in diem nobis exhibendo ministratis ex collatae potestatis officio. O praecleara, o reverenda potestas vestra! Certe non est potestas post Deum, sicut potestas vestra. Forsitan scire vultis, et audire delectat apertius, quoniam sit ista tanta potestas, cui nihil in caelo vel in terra valeat comparari? Ad quod ego: Consecrare videlicet corpus et sanguinem Domini. Super potestate vestra, super tam insigni spectaculo, super tam solemnitate dignitatis vestrae privilegio staret coelum, miratur terra, contremiscit homo, reveretur plurimum angelica celsitudo. Sed unde hoc nobis, piissime Jesu, ut nos vermiculi reptantes super faciem terrae; nos, inquam, qui pulvis et cinis sumus, te praesentem habere mereamur praemanibus, praeculis, qui totus et integer sedes ad dexteram Patris: qui etiam unius horae momento ab ortu solis usque ad occasum, ab aquilone usque ad austrum praesto es omnibus, unus in multis, idem in diversis locis. Unde hoc, inquam? Certe non ex debito, vel ex merito nostro; sed ex voluntate tua, et dulcedinis tuae beneplacito. Parasti enim in dulcedine tua pauperi, Deus (Psal. LXXVII, 11). Pauper est genus humanum, cui bonum istud caelitus indultum est. Haec est vere indulgentia caelestis, haec est vere cumulata gratia, haec est vere superexcellens gloria sacerdotum, Deum suum tenere, et aliis dando porrigere. O novam et divinam potestatem cujus ministerio panis Angelorum et vitae, mortalibus quotidie praeparatur!

4. Panis iste per excellentiam dicitur Eucharistia, id est bona gratia. In hoc enim Sacramento non solum quaelibet, sed ille a quo est omnis gratia, sumitur. Christus enim pro salute mundi semel factus est hostia salutaris, reconciliatio generalis, omnibus sacramentis, tam precedentibus, quam subsequentibus virtutem dedit et efficaciam, ut tanta et tali hostia sanctificarentur omnes liberandi per illam. Unde legitur, quia Agnus occisus est ab initio saeculi (Apoc. XIII, 8), his videlicet qui fuerunt ab initio: ita ut per hoc dicitur, ab initio, determines non tempus occisionis, sed salutis. Prius enim mors ejus profuit, quam fuit. Prius promissio, ac deinde exhibitio. Ab initio ergo saeculi occisus es, benignissime Jesu, nobilissimum **670** sponsae tuae dotulium indulsisti, ut vel sic teneret columba tua dulcissimum memoriale dilecti sui. Christus enim pridie quam pateretur, discipulis suis huius sacramenti formam praescripsit, efficaciam exhibuit, id est fieri praecipit. Formae praescriptio in pane et in vino. No-

tate ordinem. Cum adhuc coenaretur, a coena surrexit, discipulorum pedes Dominus universorum lavit; dehinc ad mensam regressus ordinat sacrificium corporis et sanguinis sui, seorsum panem, seorsum tradens et vinum. De pane ita dicens: *Accipite et comedite, hoc est corpus meum.* De vino etiam sic: *Bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum* (Matth. XXVI, 26-28). *Effundetur*, dictum est quia passim et viliter; quem utique puncturae verpium, fossio manuum et pedum eum clavis, lateris apertio cum lancea militari fortius exprimentes, ad modum torrentis fuderunt extrinsecus; eratque ille sanguis pretiosior chariorque balsamo, per quem sordium nostrarum facta est mundatio. Christus in coena illa munerans et munus; cibus et cibum; conviva et convivium; offerens et oblatio.

5. Audistis formam Sacramenti; audite efficaciam et communionem corporis et sanguinis Domini: Et nos Jesu Christo, et Jesus Christus nobis in unitate federantur inenarrabili, sicut ipse dicit: *Qui manducat carnem meam, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo* (Joan. VI, 57). De bonis et digne sumentibus hoc sentiendum est, non de flagitiosis et pessimis. Saec in mensa una, in coena Domini, de uno pane consecrato Petrus et Judas accepit: bonus, in vitam; pessimus, in poenam: bonus, in beneficium; pessimus in testimonium: bonus, in salutem; pessimus, in mortem. Quod totum usque adhuc in Ecclesia completur in Sacramento altaris: bonis quidem in bonum sumentibus, canibus vero et immandis non sic. Canes sunt, qui irreverenter accedunt; et ideo iudicati abscedunt. Qui enim secundum carnem vivunt, et post carnalia evagantur catena vitiorum compediti, cum Juda proditore venenum accipiunt, spiritibus suspendii laqueum incurrunt; gravissime dammandi, tum pro multiplici reatu, tum pro Sacramenti contemptu, quod revera accipiunt, sea essentia, non salubri efficacia. An non discernet inter glebas, qui discernit et inter stellas? Examinabit certe argentum, qui ipsum quoque aurum probavit et reprobavit. Ecce audistis fructum et utilitatem bonorum, audistis etiam **671** et expavistis, ut credo, ad perditionem malorum: audite modo, et obstupescetes admiramini, nulli Angelorum, nullis spiritibus supernis, sed hominibus, nec tamen omnibus, sed Ordini vestro tantum mandatam esse tanti Sacramenti celebrationem in altari, quod Christus fecit manibus suis in coena paschali.

6. Expositis igitur forma et efficacia Sacramenti, restat dicendum quibus in verbis mandaverit Christus illud celebrandum. *Hoc facite, ait, in meam commemorationem* (Luc. XXII, 19). O verba nimis affectuosa! O verba pungiiva et penetrativa usque ad animam! *Hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*. Propheta etiam dicit: *Memoriam abundantiae suavitatis eructabunt* (Psal. CXLIV, 7). O summa pia et vere suavis memoria, annuntiare mortem Do-

mini donec veniat! Mors Christi opus sine exemplo; A humilitas sine modo: donum sine pretio; et gratia sine merito. Hanc propter nos subire voluit, qui peccata nostra super lignum sustinuit in cruce sua, scilicet poenam peccatorum, cujus livore sanati sumus. Quid facis, homo indigne? quid facis, homo ingratus? Adora devotius, et recole frequentius in Sacramento altaris salutem mundi pro te passam, vitam pro te mortuam, fortitudinem infirmatam. Si membrum Christi es, compatere capiti tuo. Si frater Christi es, commorere fratri tuo. Plange, dolo cum gemitu et lacrymis super mortem pretiosam Unigeniti Dei Patris. Alioquin si non doles, si non plangis, si non compatere; deliras, degeneras, belluam sapis, lethargiam pateris, hominem diffiteris. Caeterum, ut amplius movearis, imo, ut magis incallescias in amore tui Redemptoris, voluit Christus ut jugiter coleretur per mysterium, quod semel offerebatur in pretium; et illa perennis victima viveret in memoria, et praesens esset semper in gratia. Quod et ita est. Licet enim recrudescat peccatum in multis, generalitas tamen originalis culae ita prorsus **671** ablata est, Leviathan verme venenato in virtute fulgurantis hastae mortis Jesu Christi transfixo (Isai. XXVII, 4), ut ad expiationem eorum quae quotidie admittuntur, Christum denuo non oporteat crucifigi; imo sit omnium sufficiens medicina, si per fidem et imitationem praeteritae mortis habeatur memoria.

7. Christe Jesu, mortis tuae memoria tanquam opus pigmentarii, quasi thus redolens in diebus aestatis, quasi regio aromatum quam purgat aestus solis, quasi flores rosarum in diebus vernis, et quasi lilia quae sunt in transitu aquae (Eccli. I, 8). Gratulare, sponsa, gaude incomparabiliter: praesidentem habes et rectorem sponsum in praesentis exilii militia. Pignus habes, arrham tenes, quibus feliciter sponso aniaris in patria. Gloriosa et amabilis sponsa, in terra sponsum habes in Sacramento, in caelis habitura es sine velamento. Et hic, et ibi veritas: sed hic palliata, ibi manifesta. Hic utique sponsum habet Ecclesia suo ordine, nondum puritatis majestate, vel aeternitatis securitate. Hic revera quasi dulce praeludium, et jucunda desponsatio: ibi nuptiale **672** convivium, et beata fiet conjunctio; cum de fide ad speciem, de mense ad mensem, de sabbato ad sabbatum, de calore panum ad aeternalis convivii calorem transibimus. Unde suspirat sponsa, et dicit cum Moysse: *Ostende mihi te ipsum* (Exod. XXXIII, 13, 18). Nec immerito. Ipse enim Jesus, qui dulcis est in voce, dulcis in facie, dulcis in nomine, dulcis in opere, dulcior apparebit in Deitatis visione. Vere dulcis in voce, de cujus ore lac et mel procedit. Diffusa est enim gratia in labiis suis. Vere dulcis in facie, speciosus enim est non solum praefiliis hominum (Psal. XLIV, 3), sed etiam praefiliis Angelorum. Vere dulcis est in nomine. Dulce enim nomen et suave Jesus, consecratum ab aeterno, nuntiatum ab angelo, prophetatum Salomonis oraculo,

qui ait: *Oleum effusum nomen tuum* (Cantic. I, 2). Non autem aliud nomen est, in quo salvari oporteat. Ipse enim salus est, qui salvum faciet populum suum a peccatis eorum (Matth. I, 21). Dulcis in opere, in celebratis miraculis, in peccatoribus conversis, in sacramento pretiosae mortis, quod humanae blanditur infirmitati. In hoc enim charitas praefulsit, pietas magis emicuit, gratia plus radiavit.

8. Caeterum longe dulcior erit in Deitatis visione, quando manifestabit se ipsum residens super solium praee omnibus excelsum. Tunc satiabitur desiderium nostrum: quod Propheta desiderans aiebat, *Tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram* (Psal. XXVI, 8). *Quid enim mihi est in caelo, et a te quid volui super terram?* (Psal. LXXII, 25.) Et alibi, *Adimplebis me laetitia cum vultu tuo* (Psal. XV, 11). Unde pretiosior dicitur faciei visio, quam speculi frequens imaginatio. Non enim pari omnino jucunditate sumitur cortex sacramenti, et medulla frumenti, fides et species, memoria et praesentia, aeternitas et tempus, speculum et vultus, imago Dei et forma servi. Hic autem ambulamus per fidem, naedum per speciem. Interim deliciarum et gaudere debemus in Sacramento altaris, in cujus confectione fidelis minister invenit se ipsum in medio Patris et Filii et Spiritus sancti, astantibus etiam ex omni latere supernis ordinibus. Sacramentum praenobile, mysterium superexcellens gloriae affectat et requirit plurimum festivam celebritatem tam illustrium personarum. Quidquid de ascensu sacerdotis in illa hora seu profectu cogitari potest vel dici, longe infra dignitatem veritatis est. Ibi deliciatur animus boni sacerdotis se ipso altior effectus, conatur, festinat, ascendit, crescit desiderio; et quanto magis sursum tollitur, tanto amplius extenuatur, ita ut omnem terrenae concupiscentiae nebulam evaporans, totus spiritualis hominem in homine exuat, et in abscondito faciei Domini gloriatur. Nec enim ab intuitu propitiatorum in Sancta sanctorum mens pia thurificans, et devotio sacrificans prohibetur: sed rari sunt quos ad profunditatem huius cardines puritas admittat, quos ad huiusmodi culmen sanctitatis integritas rapiendo sustollat.

9. Videt itaque minister sanctus et sentit Deum spiritaliter, qui Pater est omnium per creationem, suum specialius Patrem esse per dignationem, quia ipse Pater est omnium pupillorum per gratiam: quibus videlicet mortuus est pater nequam, id est mundus, et mortua est mater pessima, id est carnalis concupiscentia. Beatus qui dicere **672** audeat, qui dicere potest: *Pater meus et mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me* (Psal. XXVI, 10). Videt quoque et sentit Filium Dei fratrem suum amantissimum esse, qui parvulus pro nobis factus, frater revera est parvulorum, id est humilium. *Narrabo, inquit, nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiae laudabo te* (Psal. XXI, 23). Videt